

ΗΓΕΜΟΝΙΚΟΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΚΑΜΨΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ (431-362 π.Χ.)

1. ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΦΟΡΜΕΣ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ – Ο ΑΡΧΙΔΑΜΕΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (431-421 π.Χ)

(σχ. βιβλίο σελ. 83-85)

A. Τα αίτια

- Η στροφή του ενδιαφέροντος της Αθήνας από το Αιγαίο προς τη Δύση, δηλαδή το Ιόνιο και την Αδριατική προκαλεί την αντίδραση της Κορίνθου (συμμάχου της Σπάρτης) που κυριαρχεί στο Ιόνιο και την Αδριατική και βλέπει τα οικονομικά της συμφέροντα να απειλούνται.
- Η πολιτειακή διαφορά της Αθήνας με τη Σπάρτη (δημοκρατία στην Αθήνα, ολιγαρχία στη Σπάρτη), η οποία γεννά διαφορές στην ανάπτυξη νοοτροπιών και δημιουργεί αγεφύρωτο χάσμα μεταξύ τους.
- Ο ανταγωνισμός μεταξύ Αθήνας και Σπάρτης για την ηγεμονία στην ελληνικό χώρο. Η αριστοκρατική Σπάρτη βλέπει με καχυποψία την αύξηση της δύναμης της Αθήνας μετά τους περσικούς πολέμους.

B. Οι αφορμές

- Η ανάμειξη της Αθήνας στη διαμάχη ανάμεσα στην Κέρκυρα και την Κόρινθο για την **Επίδαμνο** (Δυρράχιο) οξύνει την αντιπαλότητα ανάμεσα στις δύο πόλεις [*Οι Κερκυραίοι, που βρίσκονταν σε πόλεμο με τη μητρόπολή τους την Κόρινθο, ζήτησαν τη βοήθεια των Αθηναίων και υπέγραψαν μαζί τους αμυντική συμμαχία. Την ανάμειξη αυτή της Αθήνας στη διένεξή τους με την Κέρκυρα οι Κορίνθιοι τη θεώρησαν σοβαρή παραβίαση των σπονδών*].
- Με τη σειρά της η Κόρινθος ωθεί σε αποστασία από την Αθηναϊκή Συμμαχία την **Ποτίδαια** (432 π.Χ.) [*Η Ποτίδαια είναι πόλη της δυτικής χερσονήσου, της Κασσάνδρας, στην Χαλκιδική*] [*Η Ποτίδαια, αποικία της Κορίνθου, ήταν μέλος της αθηναϊκής συμμαχίας. Το 432π.Χ. αποστάτησε και οι Κορίνθιοι έστειλαν για ενίσχυσή της ένα εκστρατευτικό σώμα. Έτσι, όταν ο αθηναϊκός στρατός και στόλος πολιορκήσε την Ποτίδαια, Αθηναίοι και Κορίνθιοι βρέθηκαν σε σύγκρουση*].
- Σε αντίποινα ο Περικλής απαγορεύει στα πλοία των Μεγαρέων (συμμάχων της Σπάρτης) να αγκυροβολούν σε λιμάνια της Αθηναϊκής Συμμαχίας και να διεξάγουν εμπόριο (**Κατά Μεγαρέων ψήφισμα**) [*Για να τιμωρήσουν τους Μεγαρείς που είχαν προσχωρήσει στην πελοποννησιακή συμμαχία, οι Αθηναίοι απαγόρευσαν στα μεγαρικά πλοία να μπαίνουν σε λιμάνια της αθηναϊκής συμμαχίας. Την απόφαση αυτή, γνωστή ως «μεγαρικό ψήφισμα», πήρε η Εκκλησία του Δήμου της Αθήνας, μετά από πρόταση του Περικλή. Το μέτρο αυτό ζημίωσε σοβαρά το μεγαρικό εμπόριο, με αποτέλεσμα να μεγαλώσει η εχθρότητα των Μεγαρέων κατά της Αθήνας*].
- Με αυτή την πράξη του Περικλή παραβιάζονται οι «Τριακοντούτεις σπονδαί» (η τριακονταετής ειρήνη του 446π.Χ.).
- **Σε συνέδριο στη Σπάρτη** Κορίνθιοι και Μεγαρείς με τη συμπαράσταση και της φιλοπόλεμης σπαρτιατικής μερίδας αποφασίζουν **πόλεμο εναντίον της Αθήνας**, που ξεκινά την άνοιξη του **431 π.Χ.** [*Από τους δύο μεγάλους συνασπισμούς που αναμετρήθηκαν στον πελοποννησιακό πόλεμο, ο σπαρτιατικός είχε υπεροχή στον πεζικό στρατό, ενώ ο αθηναϊκός στο ναυτικό και στα οικονομικά μέσα. Οι Σπαρτιάτες ισχυρίζονταν ότι πολεμούσαν για να ελευθερώσουν τις ελληνικές πόλεις από την κηδεμονία των Αθηναίων και είχαν κερδίσει τη συμπάθεια μεγάλου μέρους της κοινής γνώμης. Η ολιγαρχική και ανελεύθερη Σπάρτη δηλαδή παρουσιαζόταν ως υπέρμαχος της ελευθερίας των Ελλήνων και σ' αυτό βοηθούσε η ηγεμονική πολιτική που ασκούσαν οι Αθηναίοι στους συμμάχους τους*].

Γ. Ο πελοποννησιακός πόλεμος, που με κρικές διακοπές κράτησε συνολικά 27 χρόνια, χωρίζεται σε τρεις φάσεις:

- **Αρχιδάμειος πόλεμος** (431-421 π.Χ.): Ονομάστηκε έτσι από το όνομα του βασιλιά της Σπάρτης Αρχίδαμου. Τελειώνει με τη «Νικίειο Ειρήνη».
- **Σικελική εκστρατεία** (415-413 π.Χ.): Αυτή η περίοδος χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη εκστρατεία των Αθηναίων στη Σικελία, που κατέληξε στην καταστροφή τους.

- **Δεκελεικός πόλεμος** (413-404 π.Χ): Ονομάζεται και «Ιωνικός Πόλεμος». «Δεκελικός» από το φρούριο της Αττικής Δεκέλεια, που το κατέλαβαν οι Σπαρτιάτες και το χρησιμοποιούσαν ως ορμητήριο, και «Ιωνικός» γιατί οι σημαντικότερες επιχειρήσεις έγιναν στα παράλια της Ιωνίας. Τελειώνει με την υποταγή της Αθήνας.

Δ. Τα πρώτα έτη του πολέμου

- Πρόλογο του πολέμου αποτέλεσε η εισβολή των Θηβαίων στην **Πλάταια** (=παραδοσιακή σύμμαχος της Αθήνας).
- Ο σπαρτιατικός στρατός με αρχηγό το βασιλιά της Σπάρτης **Αρχίδαμο** λεηλατεί την ύπαιθρο της Αττικής.
- Το πληθυσμός της υπαίθρου αναγκάζεται να καταφύγει στην οχυρωμένη Αθήνα, όπου το 430 π.Χ. μια μολυσματική ασθένεια (**λοιμός**) αποδεκατίζει τον πληθυσμό της πόλης.
- Το 429 π.Χ. πεθαίνει ο **Περικλής**, χωρίς να αφήσει ισάξιο διάδοχο του, ενώ στην πολιτική σκηνή κυριαρχούν οι **δημαγωγοί**.

Ε. Αποστασία Λέσβου

- Για να ανταπεξέλθει η Αθήνα στις ανάγκες του πολέμου, πιέζει οικονομικά τους συμμάχους της.
- Αυτή η πίεση στους συμμάχους να δώσουν χρήματα προκαλεί εξεγέρσεις.
- Η Λέσβος πρωτοστατεί (428 π.Χ.), όμως η αποστασία της καταπνίγεται βίαια

Στ. Κατάληψη Σφακτηρίας

- Το 425 π.Χ. οι Αθηναίοι καταλαμβάνουν το νησί Σφακτηρία στην Πύλο και συλλαμβάνουν πολλούς Σπαρτιάτες.
- Οι Σπαρτιάτες, προκειμένου να απελευθερώσουν τους αιχμαλώτους αυτούς, προτείνει ειρήνη στην Αθήνα.
- Η Αθήνα, όμως, απορρίπτει την πρόταση των Σπαρτιατών για ειρήνη.

Ζ. Ο πόλεμος στη Μακεδονία

- Οι Σπαρτιάτες μεταφέρουν τον πόλεμο στη Μακεδονία.
- Ο Σπαρτιάτης στρατηγός Βρασίδης καταλαμβάνει την Αμφίπολη στη Χαλκιδική.
- Οι Αθηναίοι αντιδρούν και στέλνουν στρατό με στρατηγό το δημαγωγό Κλέωνα.
- Σε αμφίρροπη μάχη κοντά στην Αμφίπολη σκοτώνονται και οι δύο στρατηγοί, Βρασίδης και Κλέωνας.

Η. Νικίειος ειρήνη

- Ο θάνατος των δύο ηγετών είχε ως άμεσο αποτέλεσμα το τέλος του πολέμου.
- Με πρωτοβουλία του Νικία, αρχηγού του αριστοκρατικού κόμματος στην Αθήνα, υπογράφεται το 421 π.Χ. ειρήνη για πενήντα (50) χρόνια.
- Η ειρήνη αυτή είναι γνωστή ως «Νικίειος ειρήνη».